9e JAARGe. № 88.

OOSTPOST

SOERABAYASCHE COURANT

Prijs der Inteekening.
Voor Soerabaya ⅟₁ jaar f 24.– ⅟₂ jaar f 12.– ⅟₁ maand f 2.–
" Java. " do. " 30.– " do. " 15.–
" Buitenb. " do. " 36.– " do. " 18.–
" Europa. " do. " 50.–
De OOSTPOST verschijnt dagelijks met uitzondering van den Zondag.

DINGSDAG 16 APRIL 1861.

Prijs der Advertentiën.
De prijs der ADVERTENTIEN is f 1.— voor elke TIEN WOORDEN; behalve het zegel.
Advertentien met groote letter betalen dubbeld.
Iedere herhaling na de twee eerste plaatsingen wordt betaald met de helft van het bedrag der advertentie.
Voor doorloopende annonces kunnen schikkingen worden getroffen.

Bij deze Courant behoort een Bijvoegsel.

ADVERTENTIEN.

SOERABAYA, den 11den April 1861.

De Resident van *Soerabaya* maakt bekend dat op *Zaturdag* den 20sten dezer des morgens ten 10 ure ten zijnen burele eene uitbesteding zal worden gehouden voor den OVERVOER VAN HOUTWERKEN.

Van **Boenga** naar **Pangool** van 398 stuks.
" **Boenga** naar **Batavia** " 3011 "
EN
" **Boenga** naar **Onrust** " 268 "

De voorwaarden liggen ter inzage opgenoemd bureau:

Namens den Resident,
De Secretaris,
(586) **Ch. TROMP.**

Op Zaturdag den 27sten dezer, zal ten burele van den Resident van *Soerabaya* eene openbare

UITBESTEDING

worden gehouden, voor het transport van zout uit de hoofd-depôt-pakhuizen te **Roender (Madura)** naar de verschillende zoutverkooppakhuizen in de Residentie *Probolingo*, gedurende één jaar en gedurende drie jaren, beginnende met 1e Junij 1861.

De voorwaarden liggen ter inzage van belanghebbenden op gemeld bureau.

SOERABAYA, Namens den Resident,
15 *April* 1861. *De Secretaris,*
(594) **CH. TROMP.**

VENDU DEPARTEMENT.

VERKOOPING.

Op Woensdag den 17den April 1861.

Bij den heer *J. Ten Cate* in het huis vroeger bewoond door den heer *Friedlander*, te Kepoetran van meubelaire goederen.

Op Donderdag den 18den April 1861.

Bij den heer *Deeleman*, in de stad van diverse goederen.

Op Vrijdag den 19den April 1861.

Bij de heeren *Gebroeders Perret, & Co*, voor de voormalige toko van de heeren *Pereira & Co*, aan de werfstraat van diverse goederen. (578)

Op Zaturdag den 20sten April 1861.

Bij den Kapitein *Anten*, te Kembang Jepoon (Chineesche kamp) van meubelaire goederen.

STERFGEVALLEN.

Op den 11den dezer overleed in den ouderdom van 28 jaren mijne geliefde echtgenoote CHARLOTTA VAN ZAIJL.
(593) **W. F. RIES.**
Eenige kennisgave.

Overleden den 11den dezer, HENRI JACQUES JOSIAS, geboren 7 *November a. p.* jongste zoon van
Soerabaija, **W. J. A. BAKE.**
15 *April* 1861. **J. A. BAKE,**
Eenige kennisgave. (600) geb. *Reep.*

VENDUTIE

op Donderdag 18den April,
bij
A. H. DEELEMAN,
van
DIVERSE COMMISSIE-GOEDEREN.
(581)

Op VENDUTIE

van Donderdag den 18den April
BIJ
A. H. DEELEMAN.
zal worden verkocht:
cc. 25 picols ROOD BLADKOPER.
(597)

OP VENDUTIE

van Donderdag 18 April.
BIJ
A. H. DEELEMAN.
zal worden verkocht:

GOED GEASSORTEERDE PROVISIEN bij kleine kavelingen, 50 vaatjes BOTER, 30 kisten COGNAC, 10 manden CHAMPAGNE, eenige picols KOFFIJ, HARING.

Verder:

PAARDEN, MEUBELAIRE GOEDEREN, LIJNWADEN, WOLLEN DEKENS, ROOD KATOEN, een groot factuur IJZERWAREN en wat verder te voorschijn zal worden gebragt (605)

Op Zaturdag den 27 April,

HOUT-VENDUTIE
Op Groedo,
VAN
plus minus 1000 BALKEN, DOLKEN en
SCHAALPLANKEN.

zeer geschikt voor huisbouw en voor afvoer goed gelegen.
(603) **ZANTHUIS & CO.**

Pada hari Saptoe tanggal 27 April,

LELANG

kaijoe kaijoe **DJATIE,**
DI GROEDO,
kira kira 1000 biedjie
BALLOK sama DOLLOK,
DAN
PAPAN KOELIET.

baik sekali voor bekin roema. Ini kaijoe tertingal seblah kali besaar, djadie gampang boleh berankat.
(604) **ZANTHUIS & CO.**

VENDUTIE.

Op den 30sten April en 1 Mei 1861,
zullen in het
JAVA-HOTEL OP TAWANG,
voor rekening van den onder Beneficie van Inventaris aanvaarden Boedel van wijlen
MACKERTICH CARAPIET,
in het openbaar, ten overstaan der Weeskamer alhier,
PUBLIEK WORDEN VERKOCHT:

a. De onderscheidene **GEBOUWEN, MEUBILAIRE GOEDEREN** en verder **INVENTARIS** uitmakende het Logement en de Wagenverhuurderij bekend onder den naam van **JAVA-HOTEL.**
b. Een **HUIS** en **ERF** staande en gelegen op *Pontjol*, bij het register der verponding bekend sub. Let. F. No. 633.
c. Eenige **MEUBELEN** en **LOSSE GOEDEREN** mede tot bovengemelden boedel behoorende.

Zullende de **Veil-Conditien** bij het **VENDU-KANTOOR** en in het **JAVA-HOTEL** acht dagen bevorens voor een ieder ter inzage liggen.

Zijnde inmiddels het bedoelde *Java-Hotel* met bijbehooren uit de hand te koop op zeer billijke en voordeelige voorwaarden, te vernemen bij den Heer ITZIG HEIJNE aan den *Bodjongschen Weg.*

SAMARANG, **W. DE JONG, qq.**
den 5 *April* 1861. (570)

VENDUTIE

Op een nader te bepalen dag,
tegen 4% vendu Salaris

voor rekening van de Heeren
ADAM & CO.
in het vendu-Lokaal van
D. D. VAN BOECKHOLTZ.

Van Engelsche goederen bestaande uit:

Karpetten. } van nieuwe dessins.
Alkatieven. }
Wollen omslagdoeken, zeer geschikt voor reizigers.
Toilet spiegels, met en zonder marmer.
Heerenhemden.
Modewaren.
IJzeren geldkisten.
Fijne merinos borstrokken.
" " **onderbroeken.**
Kinderwagentjes.
Eene groote kwantiteit **katoenen goederen.**
Linnen drills, voor Pantalons.
Katoenen id. id.
Dames zakdoeken.
Fraaije venstergordijnen, met kwasten.
Wagentuigen, met plet gemonteerd.
Rendij " " "
Zadels, met toebehooren.
Wagenveeren en assen.
Revolver pistolen.
Groote spiegels, met vergulde en verzilverde lijsten.
Kamfer houten koffers.
Scheermessen.
Pennemessen.
Prachtige tafelkleeden.
Fijn servetgoed.
Batik sarongs.
Gember wijn.
Pale ale en porter.
No. 3, 4 en 5 manila cigaren.
Japansche zijde, enz. enz. enz.

Daags te voren te bezigtigen.

NB. Goederen mogen op deze vendutie niet bijgebragt worden. (587)

HOUT-VENDUTIE TE GRISSEE,

Op een nader te bepalen dag
in het begin der maand Mei.
VAN
Circa 3000 stuks BALKEN.
geschikt voor huisbouw.
(596) **P. C. VAN ROYEN.**

VERTREK VAN STOOMSCHEPEN.

HET STOOMSCHIP MENADO,

Kapt. COUTERON,
Vertrekt naar **Samarang, Batavia, Padang** en **Benkoelen**, op *Woensdag den 17den April.*
Adres bij
(575) **W. CORES DE VRIES.**

VERTREK VAN SCHEPEN.

Met het snelzeilend Nederlandsch schip

LAMMINA ELISABETH,

uitmuntend ingerigt voor den overvoer van familien zoowel als voor enkele personen en gevoerd wordende door kapitein **A. GERSEN** bestaat gelegenheid voor passage naar **Nederland.**

Het vertrek van dit schip is bepaald in de *eerste dagen der volgende maand* via **Samarang.**

Men adresseere zich voor verdere informatiën bij den gezagvoerder in het *Marine Hotel* of bij
De Agenten,
(602) **FRASER EATON & CO.**

NEDERLANDSCH INDIE.

SOERABAYA, den 16den April 1861.

Aangekomen Passagiers.

Met de Nederl. Ind. stoomboot *Banda*, kapt. J. C. Bieringa, van Banjermassing: Pangeran Sembogo Oelan, staatsgevangene en 3 Europ. militairen.

ALGEMEEN OVERZIGT

van den specialen correspondent van den Oostpost.

BINNENLAND.

'S GRAVENHAGE 24 *Februarij.*

Vervolg.

Er is aller gewigtigst nieuws op *politiek gebied.* Wat ik u in meer dan één brief na de aftreding van den heer Rochussen voorspeld heb, heeft gisteren bevestiging erlangd. Eindelijk is dan ook onze Minister-President en van financien, zamensteller van het kabinet van Februarij 1860 na een kortstondig, door allerlei botsingen en verwijdering gekenmerkt, beheer, van het staatstooneel *afgetreden.*

Quasi over een verschil van gevoelen in den Ministerraad over het wedervervullen voor een jaar van het vast Presidium, heeft de heer van Hall zijn ontslag aangeboden, dat terstond door Z. M. gisteren is aangenomen, terwijl de heer Lotsij ad interim met de portefeuille belast is, en van een definitief opvolger nog niets tot dus ver bekend is. Zie daar dan nu de spoorweg-Minister, de man van alle standpunten, de aanhitser van Rochussen tot eene reactionaire koloniale politiek doch na diens val, weder de meer liberale staatkunde in het kabinet opnemende, in één woord: de man van de parasitische politiek......eindelijk voor goed verdwenen, gesteund als hij en Rochussen waren door het bezinksel der journalistiek, de 's Gravenhaagsche Nieuwsbode en de Nederlandsch Indie, waarin men al naar gelang van betaling zich meer of minder hartstogtelijk kan laten verdedigen of zijne tegenstanders verguizen. In zak en assche zit die zoogenaamde ministeriele pers. Hare beide patronen en geldgevende beschermheiligen zijn als kaf voor den wind verdwenen, deels ook als gevolg van de verontwaardiging der publieke opinie over dergelijke bekende aanraking. Maar, gelijk het spreekwoord zegt: „een drenkeling houdt zich aan een strooHalm vast." Zoo ook hier. Toen beide Ministers, de een meer, de andere minder of later *alle* populariteit verloren; alle vertrouwen bij de Vertegenwoordiging misten, wierpen zij zich in de armen van een politiek renegaat die hun vroeger op schandelijke wijze door het slijk had gesleurd en die onbeschaamd genoeg was, om thans de loftrompet op te steken met verguizing van wie hij vroeger voor een handvol geld tot in de wolken had verheven! Ook dat tijdperk van publieke demoralisatie en van schandvlekking der drukpers, zijn wij thans voorbij. Geen der aanblijvende op nieuw optredende Ministers, die in de verste verte dergelijke aanrakingen zou wenschen, zoodat alleen de kleine koloniale reactiepartij, niemand anders kunnende vinden om hare beginselen van afbreking te bepleiten, zich in 's hemels naam wel moet behelpen met den *Barnum* van de „*Ned. Indie.*" Maar is het waar, wat hier verhaald wordt, dat de Handelmaatschappij de verspreiding van die oudgasterij langs alle wegen bevorderd en daarvoor geldelijke offers feil heeft? Misschien kon zoo iets hebben plaats gehad onder de Heeren Rochussen van Hall., thans is het niet meer mogelijk.

Gelijk gezegd, van een opvolger des heeren van Hall is nog niets bekend. Of ook onze nieuwe Minister, étranger aux affaires, die door den heer van Hall van kamerheer tot diplomaat is gepromoveerd, volgen zal, is nog niet bekend, sommigen spreken reeds, dat de heer van Bosse op nieuw aan het bewind zal komen, en dit ware met het oog op een regelmatig financiebeheer en een behoorlijk verband tusschen de geldmiddelen van de kolonien en het moederland, allezins wenschelijk. In allen geval wij zijn een nieuwe stap voorwaarts gegaan, en het tijdperk van politieke dubbelhartigheid en polique des bascule, van stemberekening en manoevres door opwekking van rivaliteit tusschen de localiteiten en provincien......is voor goed afgesloten. Nog ééne bijzonderheid. Men weet dat de heer van Hall aan de stemmen van eenige Noordbrabandsche leden de doorhaling van zijn budget te danken had.

Reeds toen werd de vraag gedaan of daar ook soms iets van St. Anna,of St. Agatha onderliep. Thans deelt een der Rotterdamsche bladen de geheele geshiedenis van die klooster-goederen van St. Agatha onder de gemeente Cuijck, mede, behoorende aan het Rijksdomein, en alleen aan landerijen en gebouwen drie ton bedragende, afgescheiden van de waarde der tienden en grondrenten, alle welke rijkseigendommen voor de belagchelijke som van *f* 3000 's jaars aan de kloostervereeniging in huur is afgestaan. Scherp maar ter zake dienende is dan ook de bemerking van dat blad aan het slot zijner breede uiteenzetting der feiten.

„De zaak van St. Agatha is een waardige tegenhanger der concessie Leiden—Woerden; zij ontga haar brandmerk niet! Eene interpellatie in de Kamer zal doen zien dat hier erger spel is gespeeld dan met het contract Pangka, waardoor de Kamer in zulke ontsteltenis raakte, wij vertrouwen dat wij niet lang na de aanstaande hervatting zullen behoeven te wachten, tot dat uit de rijen der onafhankelijke liberalen een voorvechter voor de zaak der openbare eerlijkheid, van deugdelijk geldelijk beheer optrede, die met den geesel des woords de daad kastijde die nu nog aan de straf der wet ontspringt!" Zeer juist, maar de zaak Pangka kan door St. Agatha niet verdedigd worden. Sedert de bijzonderheden van die laatste zaak bekend zijn geworden, zal aan het misbruik wel paal en perk gesteld worden.

Inmiddels is de Tweede kamer den 21sten bijeen gekomen en zal zich aanvankelijk bezig houden met het onderzoek van het koloniaal batig slot, de wet op het gedistelleerd en eenige andere kleinere ontwerpen, die òf aan-

hangig of nieuw ingediend zijn. Intusschen heeft de kamer hare eerste bijeenkomst op waardige wijze ingewijd.

Bij de opening namelijk heeft de president het volgende voorstel gedaan:

Mijne Heeren! Ik heb deze vergadering geopend nog onder den indruk van de droevige gebeurtenissen, die in ons vaderland hebben plaats gehad. Bij de erkentenis jegens de voorzienigheid die het land voor grootere rampen heeft bewaard, heeft zich zeker gevoegd een gevoel van dankbaarheid jegens onzen geëerbiedigden koning, die zooveel voor zijne lijdende onderdanen heeft gedaan. Ik wensch der vergadering in overweging te geven (en dit is zeker de wensch van u allen) namens de kamer, den koning audientie te vragen om zich in corps tot Z. M. te begeven en als de vertegenwoordigers der natie aan den koning onze dankbaarheid en hulde te betuigen. Als de vergadering zich met dit denkbeeld kan vereenigen, dan stel ik voor mij te magtigen zoodanige audientie aan den koning aan te vragen.

Dit voorstel werd onder toejuiching *aangenomen*.

Gisteren middag ten half zes ure is de audientie verleend en heeft de President der kamer Z. M. in gevoel volle taal toegesproken en de hulde en dankbaarheid der natie betuigd welke in de kamer hare vertegenwoordiging vond. De koning was zeer getroffen over dit blijk van gehechtheid en beantwoordde de rede des voorzitters op waardige wijze. Het was een plegtig oogenblik waarop als 't ware een nieuw verbond tusschen vorst en volk werd gesloten, niet een bond van staatkundig belang maar van liefde en tot grondslag hebbende den nood van het vaderland.

Een der scheppers en steunpilaren onzer nieuwe grondwettige instellingen, een waar en warm vaderlander is ons door den dood ontrukt.

Den 18den Februarij ontsliep zeer onverwacht aan een beroerte onze algemeen geachte landgenoot, Mr. Lodewijk Caspard Luzac, in den ouderdom van $74^{1}/_{2}$ jaar. Geboren uit een achtingswaardige Leidsche familie, waaruit op wetenschappelijk en staatkundig gebied meer dan een beroemd lid vroeger en later is voortgesproten, — was de overledene een regtsgeleerde met uitstekende talenten en de Leidsche balie was, toen de heer Luzac daarvan een deel uitmaakte, ook in Nederland zeer hoog aangeschreven. Als lid der arrondissements regtbank betoonde hij zich steeds den vrijzinnigen uitlegger en toepasser der wet, als volksvertegenwoordiger stond hij aan de spitse van dat klein aantal staatsmannen, die de regten en vrijheden der natie, ook toen zij in Noord- en Zuid-Nederlanders werd verdeeld, met kracht en klem verdedigden. Aan de grondwetsherziening van 1848 nam hij een belangrijk en ijverig deel en trad uit het midden der daarmede belaste staatscommissie op, om als Minister van Binnenlandsche zaken en voor de zaken der Hervormde Eeredienst, de nieuwe staatsregeling in werking te brengen. Overmaat van arbeid, aan de waarneming van die beide portefeuilles verbonden, veroorzaakte een overpanning, die noodlottig scheen te zullen werken op zijn ligchaam en geest en ernstig drong tot zijn vrijwillige aftreding. Zijn geest bleef nogthans steeds helder tot aan het einde zijns levens, ofschoon hij door ligchaamsgebreken veeltijds belemmerd werd, om naar zijn wensch meer werkzaam en nuttig te zijn, gelijk hij als Curator der Leidsche Hoogeschool en voorzitter der Plaatselijke schoolcommissie altijd ijverig zich betoonde. Zijn dood is voor velen een verlies, zijn weldadigheid was groot en zijne nagedachtenis zal in eere blijven.

En nu weder een woord over dat geen wat bij u zeer zeker niet minder de belangstelling wekt: de Koloniale aangelegenheden.

Wat men ook doen of zeggen moge, dagelijks wordt ook hier te lande die belangstelling, of liever die vereenzelviging van belang duidelijker en juist daarin ligt voor mij de eindelijke zegepraal der goede beginselen van bestuur en wetgeving.

Publiciteit en versnelde gemeenschap en vermeerdering van kennis daaruit voortvloeijende, ziedaar alles wat noodig is om autocratie en bureaucratie om het ancien regime in zijne verkeerdheden en misbruiken den genadeslag toe te brengen. Eenige jaren vroeger of later doet hier niets af. Er is reeds veel gewonnen. Zie, ook de behoudsman, ook de stugste oudgast neemt de pen op en schrijft of laat schrijven over Koloniale aangelegenheden. Dat is het ware. Vroeger verwaardigde zich de heerschende magt niet eens om nota te nemen van hetgeen over Indië en zijn bestuur en zijne hulpbronnen werd ter neder gesteld. Met de zelfwelbehagelijkheid van den man in bonis, sloeg men nog zoo lang niet geleden, geen acht op het gezwets der oppositie en keurde men het alleen der moeite waardig hunne personen en zelfs hunne bedoelingen verdacht te maken. *Calomnier toujours* etc; thans is dat alles veranderd, brochures, spreekbeurten, dagblad-artikelen, in één woord, de stokstijve behoudspartij is zeker haars ondanks, gedrongen naar het veld der discussie en van dat oogenblik is de vrees voor de zegeviering der ware beginselen niet meer twijfelachtig. De afgeloopen halve maand was wederom rijk aan eenige dier verschijnselen. Zoo behelst de zeer conservatieve *Oude Amsterdamsche stadscourant* eenige artikelen over (of liever tegen) de liberale Koloniale oppositie in Nederland en hare rigting met betrekking tot Indië. Het opstel had ook kunnen heeten: verdediging van den heer Rochussen; misschien ook wel: mostaard na den maaltijd, want het heeft hoofdzakelijk betrekking op de laatste worsteling van dien staatsman met de Tweede kamer. Wat mij altoos in dergelijke zaken zoo opmerkelijk voorkomt is dit: dat men nu in de koloniale oppositie bestrijdt dat gene wat de heer Rochussen zelf bij de aanvaarding van zijn bewind als noodig en mogelijk voorstelde.

Omdat nu de heer R., beducht voor de reactie, plotseling omkeert, maar de liberale rigting daarentegen hare stelling en overtuiging behoudt en bewaart, volgt daar nu uit dat de reactie gelijk heeft. Het bewijst niets anders, dunkt mij, dan dat de heer R. niet bestand was om tegen den stroom op te roeijen, zwak genoeg was om zijn eigen beginselen van gematigden vooruitgang prijs te geven aan de dikwerf ruwe en onbescheiden eischen eener belangzuchtige minderheid. Ik treed hier niet verder in den *inhoud* dier artikelen; de aanduiding der *strekking* is voor dit algemeen overzigt voldoende. Maar ongetwijfeld zullen zij beantwoord worden; ongetwijfeld zal bij de eerste discussie over koloniale aangelegenheden, de rigting zoowel der zoogenaamde oppositie als der reactie ter sprake komen, en ook hier al weder zal de strijd der opiniën bijdragen tot de verspreiding der waarheid. Eéne trek karakteriseert overigens beter dan alle redenering hoe kiesch en onpartijdig de schrijver dier artikelen te werk gaat. Hij beweert flinkweg dat de éénе redevoering van den heer Rochussen van 14 December over den vrijen arbeid den heer van Twist meer kennis kan verschaffen dan een vijfjarig verblijf in Indie hem schijnt gegeven te hebben! Is dat niet al hee sterk? Vervolgens hebben wij te vermelden eene voorlezin van den heer Bank in Felix Meritis, waar aan men den titel zou kunnen geven: *de vereeuwiging van het dwangcultuurstelsel*. Immers indien de trapsgewijzen overgang tot vrije cultuur moet wachten tot op de algeheele ontwikkeling van de Javaansche huishouding tot een modernen staat, dan is daarop waarlijk van toepassing het gezegde: dat, wie op vrijheid moet wachten tot dat hij in slavernij wijs en goed zal geworden zijn, wel eeuwig wachten kan. En dan, die 1.700.000 bouws die volgens de eigen redevoering van den heer Rochussen reeds in vrije cultuur en aan den particulieren ondernemings- geest overgelaten zijn, zoowel in de Ommelanden van Batavia, als op de verkochte, zeer uitgestrekte landen in de gewesten van Batavia, Bantam, Buitenzorg, Krawang en elders en op de huurlanden in Soerakarta en Djocjocarta, voor niet minder dan 128 ondernemingen en eindelijk op de verhuurde woeste gronden voor 38 ondernemingen? En dan de vroegere erkentenis in officiele stukken omtrent welgeslaagden vrijen arbeid en de toenmalige voornemens van het Gouvernement om den verderen voortgang daarvan onder de noodige waarborgen trapsgewijze te bevorderen? En de latere belemmering en vernieling van den vrijen arbeid, zelfs voor tweede gewassen, die de heer R. zelf als geheel vatbaar voor vrije cultuur beschouwde en zelfs laatstelijk nog aanprees? Ook hier treden wij niet in den inhoud der rede die zeker in de overland- editien zal worde opgenomen, maar dat ook de verkondigde stellingen te absoluut behoudend waren, daarvan zal men zich gereedelijk kunnen overtuigen.

Van geheel anderen aard was eene voordragt van den heer J. J. A. Santhagens, kort te voren in Felix-Meritis uitgesproken *over de middelen om de staatsbegrooting van Nederland onafhankelijk te ma en van de Indische baten*. Belangwekkend thema voorwaar, dat eerlang zeer zeker in de pers bediscussieerd zal worden, en hetwelk, de mogelijkheid en goede uitvoerbaarheid nu eens daargelaten, hierop nederkomt:

„Dat het eenige middel om in de bedoelde tekorten te voorzien, daarin bestaat, dat de Regering, op de wijze als zulks bij de oprigting der Ned. Handel-maatschappij heeft plaats gevonden, de exploitatie van het nederlandsch gedeelte van het eiland Sumatra, zoowel daar waar die bereids voor gouvernements rekening wordt gedreven, als in de Battalanden, aan eene groote oost-indische maatschappij overdrage, aan welke maatschappij, op de wijze als zulks door voornoemde staats-kommissie in haar verslag bl. 91 is aangegeven, de eigen politie aan de planters, die uitsluitend Nederlanders moeten zijn, wordt overgelaten, en waarin alleen door houders van staatsschuldbrieven kan worden deelgenomen, met toepassing van het stelsel van verkoop der gronden in vrijen eigendom.

Onderstellende dat het gedeelte der staatsbehoeften, waarin door dit middel zou moeten worden voorzien, op het cijfer van vijf millioen gebragt kon worden, en dat de overige zeven millioen 's jaars door den voorgestelden maatregel der ontginning van de mijnen van den indischen Archipel kunnen gevonden worden, vermeent hij dat de oprigting der voormelde maatschappij, bestemd om de landen onder nederlandsch gezag op Sumatra gelegen van het gouvernement te koopen, met het doel om dezelve te verhuren of voor eigen rekening te doen kultiveren, en waartoe het kapitaal, niet dadelijk noodig zijnde, gedeeltelijk in specie en overigens in rentegevende effekten gefourneerd kan worden, wel genoegzaam sympathie zal vinden bij de nederlandsche kapitalisten, om daaraan voor zoodanig bedrag deel te nemen als vereischt zal worden, om den jaarlijkschen rentelast van vijf millioen met de aflossingen op zich te nemen, of de daarmede gelijkstaande kapitaal schuld na afloop der eerste vijf jaren in natura te voldoen.

Doch, even als vroeger, bij de ontwikkeling der industrie in Nederland en der kultures op Java, zeer wijsselijk eene handelmaatschappij is noodig geacht, gelooft hij niet minder, tot voormelde onderneming, eene gelijke inrigting te moeten aanbevelen, vermits er bij die volken op de Westkust van Sumatra veel handel gedreven wordt, en bij toenemende kultuur der binnenlanden voormeld, waarvan die van katoen, als met den rijstbouw hand aan hand gaande, bij de toeneming der sawah's, welligt eene eerste plaats zal innemen, een zeer uitgebreide ruilhandel zal ontstaan, welke zoodanige maatschappij, als ontvangster der produkten van de te verhuren gronden, in staat zal stellen, dien handel in konsignatie op de plaats te drijven, welken het bezit van de produkten zal uitlokken, en tot het een en ander de noodige voorschotten te doen — en daartoe de bedoelde maatschappij zoodanig in te rigten, dat zij zich tevens als handelskantoor zal kunnen vestigen.

Onderstel nu dat op die wijze de grondslagen kunnen gelegd worden om Sumatra door partikuliere ondernemingen te doen kultiveren, zonder den naijver van vreemden op te wekken, en dat de Regering op billijke voorwaarden de bedoelde landen zou willen afstaan, zou dit kunnen geschieden op de navolgende konditien, — als bij voorbeeld:

A. Voor den koopschat der aan de maatschappij af te stane gronden, eene som in eens te bepalen, of betaalbaar in termijnen — de eerst aanvangende na verloop van 5 jaren, na de oprigting der maatschappij, in nederlandsche Staatsschuldbrieven — onder beding van jaarlijksche aanvulling tot gelijk bedrag als de netto opbrengt der gouvernementprodukten aktueel zal hebben afgeworpen, tot de geheele afdoening toe van den voormelden koopschat.

B In plaats van landrenten dier gronden of verponding van de daarop aan te leggen gebouwen te vorderen, zou zoodanige maatschappij verpligt zijn, te beginnen na verloop der eerste vijf jaren, die voor derzelver in kultuurbrenging worden vereischt — aan het nederlandsch gouvernement eene jaarlijksche kontributie bij wijze van redevance te betalen, en waartegen aan die maatschappij het regt wordt afgestaan, om de landrenten in geld of door dienstprestatie te heffen, daar waar zulks in het vereenigd belang der bevolking en van den Staat, voor de kultures van produkten voor de europesche markten zal worden vereischt.

C. Met uitzondering van de zout- en opiumpachten, tot ondergoud van het bestuur en de militaire bescherming dier gewesten — en eindelijk onder uitdrukkelijke voowaarde, dat de produkten voor de europesche of amerikaansche markten bestemd, met nederlandsche schepen, tenzij in geval van oorlog, zullen worden overgevoerd,

Om aan dit oogmerk te beantwoorden, wordt vereicht de oprigting eener Sumatrasche Handel-Maatschappij die, zoowel landen aldaar gelegen van de Regering koopen en weder in perceelen verkoopen of verhuren kan, alsook zich belasten zal met de consignatie, zoo van vreemde als eigen lijnwaden; waarvan het opperbeheer op Sumatra zijn kantoor zal hebben, met een agentschap in Noderland.

Wij bepalen ons hier tot deze uiteenzetting. Men weet dat de tegenwoordige Minister ook op het voetspoor der staatscommissie van 1857 de exploitatie der buitenbezittingen door particuliere krachten zeer is toegedaan. In hoe ver eene Maatschappij met zulke uitgebreide regten en bevoegdheden (de heer S. verlangt zelfs een afzonderlijk beheer, wat het administratieve betreft) gaande weg zou kunnen ontaarden in eene soort O. I. compagnie op kleine schaal, durven wij hier nog niet beslissen. Maar zóó veel weten wij, dat, wil men deze of dergelijke of welke particuliere onderneming ook, hetzij nu of in het vervolg, doen slagen, wil men Nederlandsche kapitalen dienstbaar maken aan de ontginning en ontwikkeling van de rijkdommen van den O. I. archipel, daartoe allereerst behoort de waarborg voor regtszekerheid en gelijkheid voor de wet, waarborg en zekerheid tegen willekeur en administratief geweld. Dat vertrouwen moet vast staan, en dat vertrouwen is eenige dagen nadat de heer Santhagens zijn plan ontwikkelde, weder deerlijk geschokt door hetgeen de jongste overlandmail (Batavia 2 Januarij, 13 Februarij alhier ontvangen.) ons aanbragt omtrent daden van ongehoorde willekeur, welke den resident van Tagal worden ten laste gelegd.

Het Bataviaasch Handelsblad en de Java-bode, hoewel die daden en de daarmede in verband staande geruchten vermeldende, wachten op nadere inlichtingen; maar eenige particuliere correspondentiën, alhier ontvangen, melden o. a. het volgende, dat ten uwent zeer zeker beter beoordeeld kan worden dan hier. Het is ook alléén als zoodanig dat wij het hier teruggeven, zonder voor de algeheele juistheid te kunnen instaan. Dat echter de heeren Modderman en van den Biesen geweldadig uit hunne verblijfplaats zijn opgeligt en uit Tagal verbannen, schijnt aan geen twijfel onderhevig. Dat spoedig in de Tweede Kamer inlichtingen aan den Minister van kolonien zullen gevraagd worden, evenmin. Zie hier wat particulier geschreven werd:

„De met den jongsten landmail uit Java aangebragte correspondentiën vermelden eenige bijzonderheden over daden van verregaande willekeur, die den resident van Tagal worden ten laste gelegd. Die ambtenaar (de heer Keuchenius, jonger broeder van den gewezen secretaris-generaal bij het ministerie van Kolonien, thans lid in den Raad van Indie) zou op het even dwaas als tijranniek denkbeeld zijn gekomen om in zijn gewest de rol, die Gessler in *Guillaume Tell* speelt na te bootsen. Voor des residents woning, wordt geschreven, was namelijk een vlaggestok geplant, en ieder Chinees die bij het voorbijgaan verzuimde dien stok met ontblooten hoofde te begroeten, werd met 8 dagen gevangenis of 20 rottingslagen gestraft. Eerstgemelde straf werd onder anderen toegepast op een Chineschen scheepsgezagvoerder, die met de nieuwe uitvinding geheel onbekend was, en wiens vaartuig, hoewel reeds uitgeklaard zijnde, daardoor 8 dagen langer aangehouden werd. De meeste in Tagal woonachtige Chinezen hadden reeds de gewoonte aangenomen blootshoofds te gaan, uit vrees van het eerebewijs aan den stok te zullen vergeten, of welligt andere nieuw opgerigte stokken, wier heiligheid even streng mogt worden gehandhaafd, niet te zullen opmerken.

Na een tijd lang zich bij Oosterlingen bepaald te hebben, heeft ook eindelijk het willekeurig bestuur van Tagal twee aldaar gevestigde Nederlanders getroffen. Deze Nederlanders, de heeren Modderman en van der Biesen, hadden van den regent van Brebis een land gehuurd, dat de maarschalk Daendels aan diens grootvader, tijdens zijne verplaatsing van Krawang naar Brebis, onvoorwaardelijk in eigendom had geschonken.

Beiden hadden voldaan aan de bepalingen omtrent het verblijf in de binnenlanden, en leefden als rustige en stille ingezetenen, die zich uitsluitend bepaalden tot het exploiteren van de door hen gehuurde landerijen.

Geheel onverwachts ontvangen zij een ongemotiveerd bevel van den resident, onmiddelijk have en goed te verlaten, en zich uit het gewest te verwijderen.

Natuurlijk gaven zij geen gevolg aan dien ongerijmden last. Daarop zond de resident een twaalftal inlandsche gewapende mannen (*pradjoerits*) om hen naar de hoofdplaats Tagal op te brengen; daar echter de landhuurders weigerachtig bleven, keerden die manschappen onverrigter zake terug. De resident beval toen aan zijne inlandsche politie-agenten, de heeren Modderman en van der Biezen des noods met geweld op te vatten en naar Tagal te brengen. De agenten volgden den gegeven last trouw op. Zij traden de woningen der beide Europeanen binnen, grepen hen aan, en, na eene lange worsteling, sleepten zij hen gebonden den grooten weg op, alwaar zij te voet, als moordenaars en boosdoeners 15 palen ver naar Tagal werden gedreven. Men voegt er zelfs bij, dat zij, op de hoofdplaats aangekomen, nog bovendien door rottingslagen werden ontvangen.

Eene andere particuliere Correspondentie zegt dien aangaande dit:

„*Men meldt ons toch, dat de resident eerst eenige inlandsche soldaten had afgezonden om de twee Europeanen uit te zetten, maar dat deze manschappen onverrigter zake teruggekeerd zijn. De resident in persoon zou daarop in zijn rijtuig zijn gestapt, en onderweg volk hebben zamengeraapt, waarmede hij de heeren v. d. B. en M. heeft aangevallen. Men moet hun niet alleen met een strop om den hals de residentie hebben uitgesleept, maar, volgens onzen Correspondent, te voren aan een paal gebonden, eene ligchaamlijke tuchtiging hebben doen ondergaan.*"

Wij herhalen, misschien is de zaak zeer overdreven (*), misschien was er aanleiding tot krachtige optreden van den Gouvernements-ambtenaar, maar voorshands hebben de bijzonderheden een pijnlijken indruk gemaakt. De tijd zal leeren wat hier waarheid, wat overdrijving is.

Het berigt dat de suikerregeling alhier met aanmerkingen teruggekomen is en dat door het ministerie van kolonien, eene wettelijke regeling van de uitgifte van cultuurcontracten wordt voorbereid, door middel van eene speciale commissie wordt van vele zijden bevestigd; zoomede het voornemen des ministers om zich door een kolonialen Raad te laten voorlichten. Dat denkbeeld is niet nieuw. Sedert 1840, toen de groote misbruiken der ongebreidelde autocratie meer en meer aan het licht kwamen en het alléénbestuur van één minister, toen nog wel onverantwoordelijk minister, over het lot van geheel Indie, algemeen werd afgekeurd, heeft dat onderwerp meermalen een punt van overweging en polemiek uitgemaakt.

Het gerucht van 's ministers voornemen is nog te onbestemd, het tijdstip der verwezenlijking misschien nog te ver af, om nu reeds het denkbeeld zelf meer bijzonder ter sprake te brengen, maar toch, indien ik dit voor mij zelven als nog nalaat, meen ik u niet te mogen onthouden de slotsom eener beschouwing van de *Arnhemsche Courant*, die anders in de koloniale politiek zich minder mengt en ook minder veilige vraagbaak schijnt. Maar de beschouwing hier

(*) Terwijl wij hulde doen aan de kalme voorzigtigheid van onzen correspondent, behoeven wij onzen Indischen lezers niet opmerkzaam te maken op de ergerlijke overdrijving, waaraan zich de correspondent van het *'s Gravenhaagsche Weekblad*, van wiens *goede trouw* het zegt overtuigd te zijn, heeft schuldig gemaakt. Maar het kleed der leugen kan de waarheid wel verdacht maken, maar niet veranderen.

voorkomende is niet van gewigt ontbloot. Zie hier de redenering:

„Zoo men het nut van eenen raad van koloniën ontkent, zelfs wanneer men hem aan bepaalde despoten zou willen toevoegen, voorzeker moet die instelling als een onding beschouwd worden, onder de werking van een parlementair regeringsstelsel, dat dergelijke waarborgen schenkt tegen uitspattingen van het Indisch gezag, en bovendien meer licht op Indische belangen en toestanden werpt, dan ooit de keurigste bloemlezing van koloniale specialiteiten, voor jaren in een corps vereenigd, daarover schenken kunnen.

Wij behoeven slechts aan het lot van den laatsten minister van kolonien te herinneren om ieder, die niet willens en wetens blind is, begrijpelijk te maken, dat de koloniale autocratie haar alvermogen voor goed verloren heeft, en dat ministers van kolonien voortaan in hunne handelingen beperkt zijn door de publieke meening, door eene meer ijverige drukpers en eene belangstellende vertegenwoordiging. Daarin kunnen die ministers thans eenen kolonialen raad aantreffen; die vrij wat nuttiger voor hen zal zijn, dan een geheim collegie, dat al spoedig zelfs niet meer op de hoogte der Indische toestanden en belangen zal wezen, terwijl de groote koloniale raad, die de geheele natie omvat en geen enkele lichtstraal verwerpt, tevens als vast rigtsnoer voor de regering dienen kan en haar kracht zal verleenen om gewigtige maatregelen tot stand te brengen. De grondwet kent alleen den Raad van state als adviserend collegie voor de regering, en, zoo deze tot dus ver van dat ligchaam betrekkelijk weinig licht voor de Indische belangen bekomt, dan is dit haar eigene schuld, daar zij meermalen in de hand had den Raad van state, met het oog op de koloniale eischen, door bekwame specialiteiten aan te vullen, in plaats van er een Invaliden-huis voor mislukte ministers van te maken. Nog erger zou het zijn, indien de koloniale raad de bevoegdheid van mede-regeren bekwam.

Hierdoor zou de grondwettige verantwoordelijkheid der ministers van kolonien geheel verdwijnen en de daden van regering en bestuur verhaald moeten worden op eene instelling waarop geen verhaal mogelijk is."

Er ligt inderdaad veel waars in deze beschouwing. Maar, zonder vooralsnog eenigzins à fond in de quaestie te treden, mogen wij de voorloopige aanmerking niet terughouden dat een *grondwettig* bezwaar tegen een *adviserend* koloniaal-collegie ons voorkomt ongegrond te zijn. Wij *hebben* reeds hier te lande, naast den raad van state, en naast de verantwoordelijke ministers van Oorlog en Marine een *comité*, en *raad van defensie*, die de ministers adviseert over al wat het defensie-wezen betreft of bij wien de minister van oorlog telkens op groote punten raad inroept. Waarom zou een comité van kolonien dan *ongrondwettig* zijn?

In allen geval, ook van dit aan den minister toegeschreven voornemen zal eerst met juistheid kunnen blijken bij zijne optreding in de kamer, hetzij dan bij de behandeling van het koloniaal batig slot, hetzij bij de aanbieding van het definitief budget voor het departement van kolonien. Bij eene dezer beide gelegenheden zal de nieuwe minister zijne koloniale politiek en voornemens op het gebied van wetgeving dienen uit een te zetten, gelijk dit in het verslag over de credietwet van den heer Rochussen als de verwachting der kamer is uitgedrukt.

Omtrent dat nieuwe definitive budget wordt bij geruchte vernomen dat het, in afwijking van al de vroegere begrootingen, zal behelzen alle uitgaven, welke hier te lande ten behoeve der kolonien worden gedaan, zooals voor het werfdepôt te Harderwijk, de akademie te Delft, de koloniale bestellingen en andere. Reeds vóór 20 jaren werd daarop aangedrongen omdat de gedane uitgaven in Nederland werkelijk staatsuitgaven zijn en dus door de vertegenwoordiging behooren toegestemd te zijn. Na 1848 was de aandrang nog grooter, maar werd toen beantwoord met de steeds „*spoedig aanstaande*" O. I. comptabiliteitswerkt. Wij zullen de voordragt afwachten, en hopen dat het nu toegeven aan den meermalen geuiten wensch, geene vertraging in de indiening der comptabiliteits-wet zal te weeg brengen. Intusschen is reeds een anderen maatregel tot stand gekomen welke hier vermelding verdient.

De Nederlandsche Handelmaatschappij heeft namelijk voor het vervolg den vrachtprijs voor gouvernements-retourladingen uit Indië verminderd. Voortaan zal die vracht betaald worden zonder bijvoeging van de 10 % avarij ordinair en 5 % kaplaken. Die maatregel wordt verschillend beoordeeld en door de onmiddelijke belanghebbenden afgekeurd.

Zie hier eene berekening die deswege gemaakt wordt: in den laatsten tijd werd jaarlijks in den regel ⅓ der bestaande koopvaardijvloot op 1 Januarij 1861 bestaande uit 539 schepen, metende te zamen 162,193 lasten, aangenomen om gouvernements-retourladingen van Indie naar Nederland over te brengen op 54.064 lasten. Voegt men hierbij (ruim genomen) ⅛ voor hetgeen de schepen boven hunne gemeten ruimte aanbrengen, dan verkrijgt men een cijfer van 60.847 lasten. De verlaging, door één op *f* 15 per last gesteld, geeft dit een cijfer van *f* 912.750, hetwelk het gouvernement minder aan vracht zal betalen. Overigens wijst men niet geheel ten onregte op hetgeen de reederijen in de laatste jaren geleden hebben, de crisis dien zij moeten doorworstelen met 't huisvrachten van Java van *f* 30 à *f* 40 p. last.

Maar nog een andere bepaling heeft bij velen bezorgdheid verwekt: namelijk dat voortaan alle schepen, uit eene Nederlandsche haven regtstreeks naar Java vertrekkende, die voor eene retourbevrachting der Nederlandsche Handelmaatschappij in aanmerking wenschen te komen, verpligt zullen zijn hunne uitgaande ruimte ter beschikking der maatschappij te stellen, die zich voorbehoudt om er *al* of *niet* of gedeeltelijk gebruik van te maken voor eene vracht van *f* 30 zonder meer. Men ziet daarin een nieuwe band en groote belemmering voor de rederijen in de vrijheid bij uitreis, en benadeeling van handel en scheepvaart.

Wijders maakt de staatscourant ten vervolge op vroegere mededeelingen bekend, dat de goeverneur-generaal van Nederlandsch-Indie weder gemagtigd is om van de aan het gouvernement geleverde suiker in den loop van dit jaar 100,000 pic. op Java in het openbaar te doen verkoopen, en dat vermoedelijk 40,000 pic. omstreeks half September zullen worden verkocht en het overige omstreeks half December.

Volgens een bij het departement van kolonien van den Nederlandschen commissaris voor Japan en Siam, mr. J. H. Donker Curtius, uit Bangkok ontvangen voorloopig berigt, heeft op den 17den December ll. de onderteekening plaats gehad van een tusschen Nederland en Siam gesloten handelstractaat.

Dit berigt ging vergezeld van de mededeeling dat de ontvangst van den Nederlandschen commissaris door de beide koningen van Siam niets te wenschen had overgelaten, en dat zijne zending hun bijzonder aangenaam is geweest.

Den 17 Februarij werd namens den handelsstand van Macassar, aan den heer D. F. Schaap, gewezen gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, thans te Utrecht woonachtig, door eene commissie een geschenk overhandigd, bestaande in een kostbaar zilveren thee-servies en daarbij behoorende koffijkan, alsmede een zeer groot zilveren schenkblad, alles met prachtig en op den handel toepasselijk, dikwerf voorzien, en op welk schenkblad het paleis te Macassar, de vroegere woning des gouverneurs, is afgebeeld.

Dit geschenk is een blijk van de hooge achting, die de heer Schaap in zijne betrekking als zoodanig bij de ingezetenen van Macassar genoten heeft, van hunnen wensch om door een blijvend aandenken bij hem de herinnering levendig te houden aan den tijd, toen zij onder zijn bestuur waren en inzonderheid van den prijs dien zij stellen op de gewigtige diensten, welke genoemde heer gedurende zijn verblijf aldaar aan den handel bewezen heeft.

De HH prof. P. Harting te Utrecht en H. W. Roelant te Schiedam, die zich met de aanbieding van dit keurig geschenk belast hadden, kweten zich van die taak met eene gepaste rede, die door den heer Schaap met groote hartelijkheid werd beantwoord.

Het heeft Z. M. dezer dagen behaagd aan de Maleijers, die in der tijd voor het Provinciaal geregtshof van Zuidholland en Gelderland waren veroordeeld in het zoo veel geruchtmakend proces, kwijtschelding te verleenen van den nog overigen straftijd. Zij zullen eerlang met een aan het Nieuwendiep gereed liggend vaartuig naar Java terug keeren.

Vervolgens vestig ik de aandacht op de zoo even verschenen laatste aflevering van de Handelingen en geschriften van het Indisch Genootschap alhier, thans zamengesmolten met het koninklijk instituut voor de taal- land- en volkenkunde van Ned. Indie, en waarin voorkomt een zeer uitvoerig en hoogst merkwaardig verslag van het verhandelde in het 15de landhuishoudkundig Congres, afdeeling: *Koloniale landbouw*. Dat rapport nu bevat zeer vele bijzonderheden en daar over gevoerde discussien omtrent dit gewigtig onderwerp, te uitvoerig om er ook maar in korte trekken bij stil te staan, en er is tevens besloten om zich over onderscheidene punten in betrekking te stellen met de Ned. Indische Maatschappij van nijverheid, die reeds aan andere Corporatiën b. v. aan de rijkscommissie voor Statistiek bewijzen gegeven heeft van hare goede gezindheid om zich met het Moederland in verband te stellen.

Ik haast mij ten slotte om nog vóór de beëindiging van dezen epistel uwe lezers opmerkzaam te maken op een zoo even alhier verschenen merkwaardig boek van den voormaligen redacteur van het Batav. Handelsblad den heer *H. J. Lion*. Het is getiteld: *Hoe Indië geregeerd wordt*; het is opgedragen aan Dr van Höevell; het onderscheidt zich door meerdere bezadigdheid en zaakrijkheid dan het vroeger manifest. Het wijst de bestaande misbruiken en verkeerdheden zoowel hier als ginds, in de bijzonderheden aan en het bevat zeer belangrijke bijlagen over Spoorwegen in Ned. Indie en Britsch Indie welke laatste hij verschuldigd is aan den welwillenden afstand van den heer Poolman, oud-President der factorij van de Nederlandsche Handelmaatschappij. De indeeling van het boek is als volgt:

1. Hoe Indië geregeerd wordt.
2. Verdere uitwerking van dat punt.
3. Het postwezen op Java.
4. De tarieven.
5. Spoorwegen in Ned. Indie.
6. De particuliere ondernemings- geest in Indie.
7. Waarom wordt Indie slecht geregeerd?
8. Het laatste woord, en daarna Bijlagen.

Het spreekt van zelf dat hier in dit overzigt, reeds ruime en rijke verscheidenheid van inhoud opleverende, in geene *details* kan getreden worden, maar ik zend toch hier bij reeds een afzonderlijk overzigt van dat geschrift dat dus tegelijk met, of welligt nog vóór het boek zelf in Indie verspreid is, zal aankomen.

Nog van een ander werkje maak ik met een woord gewag. Het is getiteld: De ambtenaar bij het binnenlandsch bestuur in Oost Indie, meer bijzonder de kontroleur bij de landelijke inkomsten en cultures, eenige losse schetsen en opmerkingen, door *Bartholo*. Het is geestig geschreven, in eenen losser maar hoogst gekuischten stijl, vol waarheid en schildering. Het heeft ten doel den werkkring van den kontroleur aan te toonen en deszelfs waarde meer te leeren schatten, omdat deze van gouvernementswege niet genoeg erkend en de ambtenaar zelf niet genoegzaam aangemoedigd wordt.

Integendeel: miskenning, geringschatting is meermalen zijn deel, waaruit dikwerf ontmoediging, malaise ontstaat, vooral ook daar zelden of nooit eenige onderscheiding die klasse van ambtenaren te beurt valt. Hopen wij dat dit waarlijk subliem geschreven boekske ook de aand oht van het gouvernement zal trekken, opdat niet langer waarheid blijve wat de schrijver zegt.

„Neen, in waarheid, de aanmoediging, de stimulus, de zoo noodige verfrissching van ambitie, vindt de kontroleur bij de landelijke inkomsten en cultures in O. Indie nergens, en daar zit de geheime kwaal, waaraan het kader dier ambtenaren sedert jaren lijdende is."

P. S. De gewone telegraphische depêche uit Batavia loopende tot 16 Januarij is gisteren, 23, aangekomen. Die van de Handelsvereeniging behelst dat Java rustig is en dat de stand van zaken te Banjermassing over het algemeen gunstig is. De regeringsdepêche zegt ook dat er bevredigende tijdingen van Banjermassing zijn, en dat er een tractaat met Siam gesloten was. Eene particuliere depêche van het agentschap *Reuter* geeft mede depeches, van 16 Januarij meldende dat Java door een hevigen storm was geteisterd, hetgeen aanmerkelijke schade aan de koffij plantages veroorzaakt heeft. Vermits noch de gouvernements-depeche noch die der Handels-vereeniging daaromtrent iets behelzen zoo wordt hier het berigt van *Reuter* zeer gewantrouwd.

HOE INDIË GEREGEERD WORDT?

(*vervolg.*)

VI.

De particuliere ondernemingsgeest.

Hier worden nieuwe bijdragen geleverd ter beantwoording der vraag: Hoe Indië geregeerd wordt? Vooreerst wordt het ongegronde verwijt des afgetreden Ministers wederlegd, die zich ongunstig over den particulieren ondernemingsgeest in Indie had uitgelaten, zoowel ten aanzien van de stoompakketvaart als in de voordragt aan den koning over de spoorwegen. Hij toont veeleer aan dat, in spijt van allen druk en tegenwerking, de particuliere nijverheid het onmogelijke heeft gedaan; wijst o. a. op de oprigting in 1842 der eerste particuliere machinen fabrijk te Soerabaija; op vele gebouwde andere fabrieken; op de vorming van duizenden werklieden enz. Als reeds zooveel gedaan is onder druk, wat zou er gedaan zijn bij een rationeel tarief en andere gepaste billijke aanmoediging. Wat landbouw en handel te lijden hebben door het monopolie-en consignatiestelsel, wordt niet bij herhaling uiteengezet. Doch, hoe groote kapitalen er ook zijn verloren gegaan door prohibitieve en andere drukkende bepalingen, door gebrekkige communicatie-middelen, slechte havenwerken en hooge uitvoerregten, altijd heeft de particuliere ondernemingsgeest toch volgehouden, en de koffijtuinen, de suiker- en indigo-fabrieken, de tabaksaanplantingen in de residentien Samarang, Kediri, in de vorstenlanden en elders verlevendigen als het ware de mythe van Antëus, die, telkens ter neder gedrukt, zich telkens met vernieuwde kracht verheft. En die maatschappij beschuldigt men van gebrek aan ondernemingsgeest, op feiten die de schrijver vervolgens stuk voor stuk nader toelicht, en hier en daar de karaktertrek van het koloniaal-Gouvernement doet uitkomen, dat millioenen schats aan onnutte proefnemingen en gunstelingen wegwerpt, maar zelden de takt bezit, ter regter tijd nuttige offers te brengen aan het algemeen belang. Dan volgt het gebeurde met de stoombootmaatschappij van den heer Cores de Vries, de gasverlichting zonder concurrentie, hier door den Minister van kolonien gegund, op hoogere voorwaarden dan die der aanvragers te Batavia.

VII.

Waarom wordt Indie slecht geregeerd?

Deze rubriek bevat als 't ware het resumé van al het vooraf gegane. Wij ontleenen er het volgende aan:

Men heeft thans aan *feiten* kunnen toetsen, de wijze hoe Indie geregeerd wordt.

Hij die een oplettend onderzoek instelt naar de oorzaken, waaraan de medegedeelde feiten moeten worden geweten, zal ook dadelijk de oorzaken ontwaren, *waarom* de behartiging der belangen van Indie zoo vele vertraging ondervindt of soms geheel en al ter zijde wordt gesteld.

De hooger en hooger wordende eischen van Nederland, aan zijne Indische bezittingen.

Het zoeken der Ministers naar middelen, om onder die pressie niet te bezwijken.

Daardoor dagelijks verder om zich grijpende inmenging van den Minister van kolonien in het binnenlandsch bestuur van Nederlandsch Indie.

Een Gouverneur Generaal aan het hoofd der Indische Regering, die niet alleen geen tegenstand weet te bieden aan die dagelijksche grepen in zijn bestuur en zich niet krachtig daartegen verzet, maar die de aanmatiging der koloniale Regering ook in de hand werkt, door regelingen van haar te verzoeken en aan haar over te laten waartoe hij *alleen* luidens het Regerings-reglement geregtigd en uitdrukkelijk verpligt is.

Daarvan de regeling van het postwezen sedert acht jaren hangende.

Daarvan geene regeling der tarieven bij de wet, door de Grondwet voorgeschreven.

Daarvan het verzet tegen den aanleg van spoorwegen in Nederlandsch Indie en het aanprijzen van halve maatregelen, nu de noodzakelijkheid van den aanleg met onwederstaanbaar geweld aan iedereen duidelijk wordt.

Daarvan een Gijmnasium Willem III te Batavia, eene kostschool voor de welgestelde ingezetenen, het minder noodzakelijke, maar geene *technische school*, de toekomst en het heil van den armen burger in Indie, de meest dringende behoefte voor hem.

Daarvan geen regeling der verantwoordelijkheid van de koloniale geldmiddelen, want waar zal bij eene behoorlijke regeling het stelsel van gunst blijven, dat heden regeert, en waardoor men zich zoo vele verdedigers van het oude en versleten stelsel weet te verschaffen.

Het bestaande stelsel, zoo hartstogtelijk verdedigd in *gekochte dagbladen*, en door zoo vele mannen, die geheel ter goeder trouw zijn, maar willekeurig moeten geinfluenceerd worden door de voordeelen, die zij door dat stelsel trekken en die alleen door dat stelsel mogelijk zijn.

Het bestaande stelsel; twee woorden beteekenen het: *Vae victis!*

Den geringen ontnemen om den magtigen te geven, en den geringen te regeren door den magtigen.

Die veel bezit, moet nog meer hebben, al moet het van hem genomen worden, die nagenoeg niets bezit!

Het beter bestaan komt open door een aanzienlijker ambt; maar de honger naar ambten is groot in Indie en Nederland; de verdienste moet wijken; protektie overwint.

Men verleent verhoogde pensioenen aan mannen, die reeds hooge pensioenen bezitten, men verleent die verhoogingen niet voor diensten, die gepresteerd zijn, maar voor diensten, die *mogelijkerwijze hadden kunnen gepresteerd worden*; men verkrijgt daardoor verdedigers van verklaarde tegenstanders; de laatste diskussien in den boezem der wetgeving hebben er de bewijzen voor geleverd.

Er wordt ook eene vergelijking met Britsch Indie gemaakt. De uitslag is niet gunstig. De schrijver vraagt:

Ziet gij nog immer niet de volslagene staatkundige nietigheid der mannen, die zoo lang hunne beginselen op Indie hebben toegepast en die tot verdediging daarvan niets meer weten in te brengen als den *geheel exceptionneelen* toestand, waarin, *volgens hen*, de inboorlingen dezer overzeesche bezittingen zich zouden bevinden en *ook zouden moeten blijven bevinden?*

Zij onderdrukken de uiting van liberale meeningen in Indie, maar hebben zij kunnen beletten, dat liberale meeningen tot Indie doordrongen en daar wortel hebben gevat?

Op dat thema doorgaande komt schrijver eindelijk tot

VIII.

Het laatste woord.

Men had vroeger nopens het mailoverzigt van het Batav. Handelsblad van 7 Junij 1859 gezegd dat de schrijver zijn laatste woord nog niet gezegd had. Dit stemt hij toe in zoo ver aangaande de eischen en behoeften van een land *nooit* het laatste woord gesproken kan worden, en dat zou men verlangen van Ned. Indie, dat zijne ontwikkelings-periode nauwelijks heeft begonnen?

Vooral raadt hij aan om toch niet den ouden tijd en den ouden sleur van Indie te betreuren, waarop zoo velen nog met aandrang wijzen, zoovelen, die met dien ouden tijd en dien ouden sleur, oud zijn geworden en geen heil vinden dan in den terugkeer van dien goeden ouden tijd, dien ouden tijd die tegen de nieuwe denkbeelden en beginselen hort en stoot; dien ouden tijd, waarin zelfs volgens de bekentenis van hen, die hem verdedigen, geen vaste grondslag van regering bestond, maar alles was overgelaten aan de subjektieve opvatting van twijfelachtige reglementen; geen grondslag, noch voor de staatkunde der Regering, noch voor hare ontvangsten, noch hare uitgaven; alles met zich zelven in strijd, het *stelsel* en de *feiten*; de magt en de elementen, waarvan zij afhankelijk was; het grondgebied, dat men bezat en de honderdvoudig verschillende verhouding

der stukken, waaruit het was zamengesteld; de behoeften en de middelen, aan die behoeften te voldoen; de regeerders en de geregeerden.

Dat was de oude tijd, toen men tevreden was, wanneer alles maar *maarcheerde* op den wettigen weg of bij exceptie.

Zoo *werd* Indie geregeerd en zoo *wordt* het grootelijks nog geregeerd.

Gelooft gij niet dat de tijd is gekomen: *dat Nederlandsch Indie anders geregeerd worde?*

Ziedaar na gezette lectuur een strikt, getrouw resumé van den gang der denkbeelden, beschouwingen en conslusien van de vrij uitvoerige brochure die wij dan ook met aandacht hebben gevolgd. Wij treden niet in eene beoordeeling. Wij merkten in den aanhef reeds op dat er minder hartstogtelijkheid in heerscht dan in het bekende *manifest*, en besluiten met de opmerking die ook den lezer voorzeker niet zal zijn ontgaan en die bij het doorbladeren van het geheele boek nog meer zal toepasselijk worden, — namelijk:
het boek bevat alleen en uitsluitend de schaduwzijde hoe Indië geregeerd wordt.

Is er nergens en in niets eene enkele lichtzijde, iets dat goed of dragelijk is? O, dan is Indie te beklagen; maar referent gelooft dat, ook na de lezing der brochure, *nog niet.*

Doch de aandacht wordt hier al meer en meer op den nieuw te benoemen Gouverneur Generaal gevestigd. Van die keuze en van zijn voorafgaand overleg met het Opperbestuur zal veel afhangen om voor het vervolg te bepalen: *Hoe Indie geregeerd zal worden.*

Zeetijdingen.

Brouwershaven. *Aangekomen.* 19 Februarij. *Everdina Elisabeth*, Tojens, van Batavia; *Kosmopoliet*, Bouten, van do. — 24 Februarij. *Fop Smit*, Hoefman, van do; *Cornelis Smit*, Wiedenaar, van do.

Zeilklaar. — 24 Februarij *S. van Heel*, Dietz, naar Batavia.

Hellevoetsluis. *Aangekomen.* 21 Februarij. *D. T. Visser*, van der Linden, van Java.

Texel. *Aangekomen.* 8 Februarij *Elisab. Jacoba*, Lucas, van Batavia.— 13 Februarij *Electra*, Wegman, van do.; *Johanna Maria Christina*, Gorter, van Batavia. — 20 *Jacob Roggev.*, Vos van Marken, van do. — 21 *Jacoba & Christina*, Jaski, van Batavia; *Prinses Amélie*, Groeneveld, van do.; *Soolo*, van der Meulen, van do; *Walvisch*, Schut, van do.; *Sophia Amalia*, van Veen, van Tjilatjap. — 24 Februarij *Batavia*, Borchers, van Batavia; *Kijkduin*, Kloppenburg qq., van Tjildtjap.

Vertrokken. 9 Februarij *Friesland*, Beijer, naar Batavia.

Zeilklaar. 24 Februarij *Metalen Kruis*, Zuurdeeg, naar Batavia; *Christiaan Huygens*, van Katwijk, naar Samarang.

Vlissingen. *Aangekomen.* 18 Februarij *Zeelandia* Blaakbert, van Batavia.

Scheepstijdingen.

Falmouth 19 Febr. Gepasseerde Maandag kwam kapt. Tolner, van de alhier om orders gearriveerde Rotterdamsche schoener *Levant*, met een man zijner equipage met de boot van wal om naar boord te gaan. Bij het schip komende wierp men hen een tros toe, doch daar zij deze niet konde grijpen, dreef de boot door den fellen stroom weg, en werd Dingsdag morgen het onderste boven opgevischt, zoodat men vreest dat beide verdronken zijn.

— Het alhier binnengeloopen Ned. schip *Twee Gezusters*, kapt. Keuzekamp, van Batavia naar Rotterdam, heeft schade aan de zeilen.

— 21 Febr. Het alhier ter reede liggende Nederl. schip *Twee Gezusters*, kapt. Keuzekamp, is gisteren avond drift geraakt en tegen de bark *Grecian Queen* aangedreven aan wie zij, buiten het verlies der boegspriet belangrijke schade toebragt. De *Twee Gezusters* verloor kluiverboom, voorbramsteng en bekwam nog andere schade.

Schepen in Lading.

ROTTERDAM.

Batavia, *Fortuna*, de Lignij; *Prinses Amalia*, van Rijn. *Mary Hillegonda*, Bouman; *Rotterdam*, Poort; *Nederland*, Ruiter.

Batavia en Soerabaija, *Hugo Grotius*, Bergman. *Commiss. des Konings van der Heim*, van Zanten. *Arlequin*, Singer. *Graaf Dirk III*, Rotgans. *Madura*, v. Bruggen. *Luconia* Hulsthoff.

Samarang, *Euterpe*, Kuypers. *Vijf Vrienden*, Johan.

Soerabaija, *Eersteling*, de Zeeuw Baggus.

Macasser, *H. V. van Paulo* Vassen.

AMSTERDAM.

Batavia, *Pegasus*, Manoury; *Constance*, Sipkes. *Staatsraad v. Ewijck*, de Winter; *Wilh. Maria*, Abrahams; *Hercules*, Detering.

Bat., Sam. en Soerabaija, *Vice Adm. Gobius*, v. Duijn. *Dina*, Rademaker.

Batavia en Soerabaija, *Nederland*, Hoekstra; *Nicot*, Amesz.

Batavia en Pekalongan, *Welvaart*, Mooi.

Samarang, *Koophandel*, Johan; *Henriette*, Portenger.

Samar. en Panaroekan, *Estafette*, Oepkes.

Soerabaija, *Quatre-Bras*, Nieuwenguijs. *Capella*, Landeweer. *Baron van Pallandt van Rosendaal*, Hoogenstraten. *Baron v. Hardenbroek*, Henny.

HANDELSBERIGTEN.

ROTTERDAM 23 *Februarij.*

De verwachting, die men omtrent eene verlevendiging des handels na het volkomen herstel der communicatie op de rivieren had gekoesterd, heeft zich niet verwezenlijkt. Integendeel, de omzet bleef even beperkt en alléén voor de dringendste behoeften werd gevraagd. De oorzaak hiervan, het voortdurend gebrek aan vertrouwen, vond dan ook dezer dagen in de gebeurtenissen, zoo op politieke als financieel terrein, wel op nieuw eenigen grond; zoodat de toestand — hoewel geen gevaar aantoonend — meer en meer verwikkeld en de mogelijke gevolgen er van moeielijk zijn na te gaan.

De bank te Londen heeft zich genoodzaakt gezien als voorzigtigheids maatregel de disconto op nieuw en wel op 8 pCt. te verhoogen hetgeen onder de tegenwoordige omstandigheden noodig geacht wordt, alleen om het gevaar eener crisis als die van 1847 en 1857 te voorkomen. Intusschen werden daardoor fabriekanten en anderen natuurlijk niet weinig in ongelegenheid gebragt en oefent het b. v. op de katoenmarkt een zeer drukkenden invloed uit; zijnde de prijzen van O. I. soorten te Lieverpool deze week $\frac{1}{8}$ à $\frac{1}{4}$ d. gedaald.

KOFFIJ kon zich bij meerdere aanbiedingen niet volkomen op den vorigen prijs staande houden en men noteert thans goed ord. Java 39 c. RIJST daarentegen blijft door geregelde vraag goed gesoutineerd. Banca TIN bedong f $76\frac{1}{2}$; doch is nu tot f 76 aan de markt. SPECERIJEN blijven zeer flaauw gestemd. INDIGO vast, doch zonder kooplust.

De houders van Koffij toonden zich meer geneigd om te realiseren hetgeen bij de beperkte vraag eene flaauwere stemming veroorzaakte, zoodat het artikel zich niet op de vorige waarde kon souteneren en eenige omzettingen voor behoeften plaats vonden tot $38\frac{3}{4}$ à $39\frac{1}{4}$ c. voor ord. à goed ord. Java, tot welke prijzen ook nog wordt aangeboden. In de volgende week verwacht men den aanslag der veiling van de N. H. M. De voorraad bij dit ligchaam bedraagt thans ca. 445,000 balen.

Suiker. *Ruwe.* Als verkoopen die bekend werden vermelden wij 489 kr. N°. 15 stoom, per *Otto* à f 38 en 572 kr. met 345 matt. *Java*, ex *Johanna* en *Drie Vrienden.* Intusschen werden onderscheidene partijen *Java* zeilende verkocht, waaronder zelf eenige waarvan de schepen onbekend, tot prijzen welke men in het belang der markt niet te publiceeren, ten einde de reeds geringe kooplust niet nog meer te verminderen; tot f $2\frac{1}{2}$ onder Nov. wordt *Java* Suiker zeilende gelaten De N. H. M. kondigde 70500 kr. *Java* tegen 21 Maart in veiling aan

Voor Rijst blijft de de stemming zeer goed, niettegenstaande de flaauwe berigten van Londen, alwaar de prijzen deze week ca. 6 d. gedaald zijn. De vraag naar gepeld was zeer geregeld en in ongepeld kwamen de navolgende afdoeningen tot stand, als: 3140 bn. *Java*, ex *Johan Lange* en *Ida*, tot f 8; 2000 bn. *Neerantie Aracan* tot f $7\frac{3}{4}$ en 5464 bn. *Java*, ex *Otto*, tot f $9\frac{1}{2}$.

Java Indigo vindt op de hooge vorderingen der houders weinig kooplust, zoodat er sedert onze vorige bijna niet in dit artikel omging.

Voor Huiden vertoonde zich eenige vraag.

Van *Banca* Tin werden circa 800 blokken tot f $76\frac{1}{2}$ verkocht en voor 100 bl. f 77 bedongen; doch thans kan men tot f 76 teregt komen.

Bindrotting. De kooplust blijft bij voortduring gering; de aanvoer groot. Afgedaan zijn: 1380 bossen ex *Pauline* @ f 8 en 1400 bossen ex *Julie* @ f $7\frac{3}{4}$. Tegen 20 Maart zijn alhier 140,002 bossen van N. H. M. in veiling aangeslagen.

In Arak is niets omgegaan. De 3 partijen ex *Estafette* en ex *Wassenaar* — in onze vorige vermeld — bedongen naar gissing omstreeks f 170.

Java Tabak. De berigten van een gedeeltelijk mislukten oogst hebben tot nog toe niet merkbaar op onze markt geinflueneceerd en men verwacht ook geen verdere prijsverhooging van eenig belang; daar de beste kwaliteiten, waarop het voornamelijk invloed zou moeten hebben, buitendien reeds tot eene ongewone hoogte terwijl ordinaire kwaliteit ook reeds zoodanig is gestegen dat fabriekant zou genoodzaakt zijn bij eene verdere rijzing dezelve door andere soorten te remplaceren.

De 432 pak *Tempeh*, ex *Estafette* en 191 pak. PK, ex *Nicot*, waarvan de verkoop in onze vorige gemeld is zijn toegewezen: de eerstgenoemde partij tot ruim 70 c. en de andere tot ca. 30 c. Sedert zijn geen verdere afdeelingen tot stand gekomen dan 1052 pak. *Temayang*, ex *Prinses Amalia*, die eergisteren bij inschrijving zijn verkocht. De gisteren op gelijke wijze aan de markt gebragte 3340 pak. *Nicot* zijn niet toegewezen.

SCHEEPSBERIGTEN.

Aangekomen Schepen te Soerabaya.

Datum.	*Vlag*	*Naam van het Schip*	*den Gezagvoerder.*	*Grootte van 't schip in Lasten.*	*van waar gekomen.*	*wanneer gezeild.*	*welke plaats aangedaan.*	*werwaarts bestemd.*	*Agenten.*
April 15	Ned. Ind.	St. Ambon.	W. Vogel.	183	Makasser.		geen	Soerabaya.	
" —	" "	El Ijezer.	S. Abd. Aboebakar.	85	Grissee.		"	Balie.	
" 16	" "	St. Banda.	J. C. Bierings.	106	Banjermassing.		"	Soerabaya.	

Vertrokken Schepen van Soerabaya.

Datum.		*Vlag.*	*Namen der Schepen.*	*Gezagvoerder.*	*Naar.*
April.	13	Balische	Ampenan.	Achmat.	Samarang.
"	—	Nederlandsche	L'Union.	G. Schuit.	Batavia.
"	—	Nederl. Ind.	Hoksing.	Liem Tiangsing.	Riouw.
"	14	Nederlandsche	Maria.	A, Scotto.	Amsterdam.
"	—	Nederl. Ind.	Stoomboot Makasser.	W. A. J. Kuller.	Molukkos via Mak. Tim. Delly.
"	16	Z. M.	Groningen.	Kap. luit. t/z J. van de Moore.	Koerstellende om de Oost.
"	—	Nederlandsche	Jannetje.	A. Lupcke.	Nederland via Batavia.
"	—	Nederl. Ind.	Hoekerschip Charles.	Kamaralie.	Panaroekan via Probolingo.
"	—	" "	Little Tot.	Katjoong.	Pasoeroean.

In lading en in reparatie liggende Schepen te Soerabaya.

Vlag.	*Namen der Schepen.*	*Gezagvoerders.*	*Bestemming.*	*Agenten.*
Nederlandsche	Prins Maurits	J. J. Bart.	Nederland.	B. Kopersmit & Co.
"	A. R. Falck.	van Duivenbode.	"	" " " "
"	Passaroeang.	Kramer.	Amsterdam.	E. Ten Brinck & Co.
"	Adriana Petronella.	Annokkee.	Onbepaald.	" " " " "
"	Postillon.	van Someren Greve.	"	Schimmelpenninck & Co.
"	Proteus.	Kikkert.	Nederland.	J. F. van Leeuwen & Co.
"	Johannes Lodewijk.	van de Waal.	"	Fraser Eaton & Co.
"	Doggersbank.	Mammes.	"	" " " "
"	Lammina Elisabet.	Jersen.	"	" " " "
"	Alcijone.	Haacke.	"	" " " "
"	Christina Helena.	Tjebbes.	"	Mathieu Ebbs Ruys & Co.
Engelsche	Schotch Lassie.	Kennedy.	Tekoop.	Hill Broekman & Co.
Nederlandsche	Cito.	Grivel.	China.	" " " "
Engelsche	Ninn.	Luigard.	China.	" " " "
Nederlandsche	Helmers.	Messen.	In reparatie.	Mc Lennan & Co.
"	Adriana Petronella.	J. A. Annokkee.	Onbepaald.	B. J. van Eck & Co.
Nederl. Ind.	Helen Louisa.	Kuijper.	Priaman.	Adam & Co.

Marktprijzen.

SUIKER f 16 @ f $16\frac{1}{4}$.—
ARAK f 57.—
WISSELKOERS $100\frac{1}{2}$ à 101 %.

Voor ieder in dit blad voorkomend artikel, hetwelk van geene onderteekening is voorzien, stelt de Redactie zich verantwoordelijk zoolang voor haar geen ander schrijver wordt opgegeven.

GEDRUKT BIJ LE ROY & CO. TE SOERABAYA.